

واکاوی و تحلیل منویات مقام معظم رهبری در حوزه صنعت:

پژوهشی کیفی بر مبنای تحلیل محتوا

سید عباس علوی^۱ و وحید بیگ محمدلو^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۸/۳۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۶/۰۷

چکیده:

بیانیه صنعتی شدن و توسعه صنعتی از شروط لازم برای پیشرفت اقتصادی و زمینه‌ساز تحولات ساختاری گسترده در حوزه‌های اقتصادی و فناوری است. با توجه به اینکه صنعت نقش بی بدیلی در توسعه اقتصادی کشور ایفا می‌کند هدف این پژوهش جمع‌بندی بیانات و تبیین گفتمان رهبر معظم انقلاب در حوزه صنعت است. بنابراین این پژوهش به دنبال این است که پی به بیشترین تأکیدات مقام معظم رهبری در بیاناتشان پیرامون صنعت برده و مشخص کند که بیشترین دغدغه رهبر عالی کشور در حوزه صنعت مربوط به چه موضوعاتی است. این پژوهش بر مبنای رویکرد کیفی و با استفاده از روش تحلیل محتوا صورت گرفته است. داده‌های موردنیاز برای این پژوهش، با استفاده از جستجوی موضوعی کلید واژه‌های پژوهش و اعمال پروتکل پژوهش در بین بیانات رهبر معظم انقلاب استخراج و سپس به روش آمیخته (کیفی: تحلیل محتوا-کمی: آمار توصیفی) تجزیه و تحلیل گردید. جامعه آماری شامل تمامی بیانات حضرت آیت الله خامنه‌ای طی سال‌های ۱۳۳۸ تا ۱۴۰۰ است؛ بنابراین جامعه و نمونه بر هم منطبق می‌باشند. نتایج حاکی از آن است که در بیانات مقام معظم رهبری، مقوله‌های کلان «حمایت از تولید داخلی»، «ارتباط صنعت و دانشگاه» و «حرکت به سمت استقلال صنعتی در راستای خودکفایی اقتصادی» بیشترین وزن و اهمیت را به خود اختصاص داده‌اند.

واژگان اصلی: استقلال صنعتی، تولید داخلی، بهره‌وری، ارتباط صنعت و دانشگاه.

مقدمه

با توجه به اینکه صنعت نقش بسزایی در شکل‌گیری و تداوم رشد اقتصادی در جهان دارد. بنابراین بسیاری از کشورها، تحقق رشد و توسعه پایدار را در سایه صنعتی شدن می‌بینند و ایران نیز از این موضوع مستثنی نیست. صنعتی شدن، زیربنای تحریکات توسعه‌ای در هر کشور و از مهمترین عوامل تحول ساختاری اقتصاد و نیل به اقتصاد بدون اتکاء به درآمدهای نفتی است که موجبات کاهش مصرف انرژی و در نتیجه افزایش کارایی آن را فراهم می‌کند. یکی از کانال‌های عمده تسریع رشد اقتصادی کشورها، رشد بخش صنعت آنها است (شریف زادگان و نورایی، ۱۳۹۴). اهمیت صنعت به عنوان محمل تحولات تکنولوژیک، از طریق ایجاد روشها و اختراع ابزارهای نوین تولید، بهره‌وری را در بخشهای دیگر اقتصاد نیز افزایش می‌دهد. رشد اقتصادی ناشی از صنعتی شدن با اثرات تکاثری و هم‌افزایی که بر اقتصاد کشورها و ساختار تولیدی آنها می‌گذارد، به ارتقای سطح زندگی و توسعه فعالیتهای اقتصادی منجر می‌شود. بخش صنعت در مقایسه با فعالیتهای سنتی، امکانات وسیعتر و سریعتری را برای پیشرفت تکنولوژیکی در فرآیندهای تولید فراهم می‌کند و کشورهایی که از بخشهای صنعتی خود غفلت کنند ناگزیر در معرض خطر عقب‌ماندگی و عقب‌افتادگی فنی قرار می‌گیرند (حسنوند، ۱۴۰۱).

به طور کلی، صنعتی شدن از سه جهت قابل اهمیت است؛ اول این که صنعت به عنوان یک زیر مجموعه از اقتصاد، با رشد و شکوفایی خود، درآمد آحاد جامعه را افزایش می‌دهد. دوم، صنعت به عنوان محمل تحولات تکنولوژیک، از طریق ایجاد روشها و اختراع ابزارهای نوین تولید، بهره‌وری را در بخشهای دیگر اقتصاد نیز افزایش می‌دهد، به طوری که به کارگیری ابزارهای جدید تولید در بخشهای کشاورزی، خدمات و ساختمان، درآمدزایی این بخشها را نیز افزایش می‌دهد. سوم، توسعه صنعت، ناگزیر در گرو رشد مهارت‌ها و توانمندیهای علمی و فنی نیروی انسانی است که ارتقاء سطح دانش، خود موجب افزایش درآمد می‌شود. با رشد درآمد، تقاضا برای محصولات مختلف صنعتی و خدماتی افزایش پیدا می‌کند و در چنین محیط اقتصادی مشاغل مختلفی ایجاد می‌شوند که ارتباط تنگاتنگی با هم داشته و به طور چند جانبه‌ای به یکدیگر خدمات ارائه می‌کنند (ناجی میدانی، مهدوی عادل، عربشاهی دلویی، ۱۳۹۴: ۲۹). بدین ترتیب، توسعه صنعتی منجر به توسعه‌یافتگی جوامع می‌شود. بنابراین اهمیت توسعه صنعتی، تنها رشد و توسعه بخش صنعت یا ایجاد مجموعه‌ای از کارخانجات و ماشین‌آلات صنعتی نیست، بلکه اهمیت آن به خاطر این است که رشد و توسعه بخش صنعت، دیگر فعالیتهای اقتصادی را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد (سلیمی فر،

نوروزی و مطهری، ۱۳۸۸: ۱۹۱).

در دنیای معاصر، بخش صنعت به دلیل توانمندی در ایجاد ارزش افزوده، اشتغالزایی، تأمین ماشین‌آلات، تجهیزات و نیازهای سایر بخشهای تولیدی و خدماتی، از اهمیت بالایی در رشد و شکوفایی اقتصادی کشورها برخوردار است. به دلیل چنین جایگاهی است که کشورهای صنعتی و تازه صنعتی شده، به تقویت بنیادهای صنعتی و اعمال سیاستهای سازگار با رشد بخش صنعت پرداخته‌اند.

تحلیل روند رشد صنعت از جنبه‌های مختلف، عامل کلیدی در تحلیل‌های خرد و کلان اقتصادی و رکن اساسی تصمیم‌سازی‌ها در حوزه اقتصاد است که در این میان، شاخص‌های جهانی و ملی بخش صنعت از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردارند. بنابراین ضروری است نگاهی به وضعیت صنعت کشور بر اساس شاخص‌های مربوطه داشته باشیم. بدین منظور این شاخص‌ها را به دو دسته شاخص‌های بین‌المللی و شاخص‌های ملی طبقه‌بندی می‌کنیم:

الف) شاخص‌های بین‌المللی: شاخص عملکرد رقابت صنعتی، شاخص نوآوری

ب) شاخص‌های ملی: شاخص بهره‌وری صنعت، شاخص درصد مواد اولیه وارداتی، شاخص تعداد کارگاه‌های صنعتی، شاخص تولید و اشتغال کارگاه‌های بزرگ صنعتی، شاخص تعداد شاغلان کارگاه‌های بزرگ صنعتی، نسبت کارگاه‌های با مالکیت خصوصی به کل کارگاه‌های صنعتی، شاخص صادرات و واردات صنعت، شاخص ارزش افزوده صنعت، شاخص سهم ارزش افزوده صنعت از تولید ناخالص داخلی و درآمد ملی

در ادامه به توضیح اهم شاخص‌های مذکور پرداخته شده است:

شاخص عملکرد رقابت صنعتی: شاخصی است که یونیدو^۱ برای ارزیابی توان رقابت و عملکرد صنعتی اقتصادهای مختلف مورد استفاده قرار می‌دهد. در این شاخص با بهره‌گیری از مجموعه‌ای از زیر شاخص‌های مرتبط، توان تولید و صادرات کالاهای صنعتی یک کشور مورد ارزیابی قرار گرفته و با سایر کشورها مقایسه می‌شود. این شاخص ظرفیت کشورها را برای حضور در بازارهای داخلی و بین‌المللی و فعالیت‌ها با ارزش افزوده بالا و دارای فناوری برتر نشان می‌دهد.

بررسی وضعیت ایران در این شاخص بر اساس آخرین گزارش ارائه شده توسط یونیدو^۲ (۲۰۲۰)،

^۱ . The United Nations Industrial Development Organization (UNIDO)

^۲ .<https://stat.unido.org/admin/publicationPdf.jsessionid=9323E5AD9745AAD731122F21AB58985C?CIP-2020-full.pdf>

آلمان، چین، کره جنوبی و آمریکا طی سال‌های ۲۰۱۷ و ۲۰۱۸ در شاخص «عملکرد رقابت صنعتی» در رتبه‌های اول تا چهارم قرار داشته‌اند و ایران در این شاخص در مقایسه با ۲۴ کشور منطقه در جایگاه هشتم قرار دارد و در رتبه‌بندی کلی در جهان در رتبه ۵۶ قرار گرفته‌ایم. این وضعیت در حالتی است که کشورهای آسیایی از جمله چین، کره، ژاپن و حتی هند از عملکرد بهتری نسبت به ایران برخوردار بوده‌اند و رتبه ایران نیز در مقایسه با گزارش قبلی، ۲ پله افت کرده است و از ۵۸ به ۵۶ رسیده است. بنابراین ضروری است که کشور ایران برای تغییرات بنیادین، ارتقا و توسعه صنعتی تلاش مضاعف داشته باشد. که نتایج گزارش حاضر می‌تواند بر اساس تأکیدات بیانات و سیاست‌های کلی ابلاغی توسط مقام معظم رهبری، حوزه‌های بنیادین برای ارتقاء و توسعه صنعتی کشور را نمایان سازد (یونیدو، ۲۰۲۰).

شاخص جهانی نوآوری گزارشی است که سالانه توسط سازمان جهانی مالکیت فکری (WIPO) منتشر می‌شود و در آن به رتبه‌بندی کشورها از منظر نوآوری می‌پردازد. در گزارش سال ۲۰۲۰ وایپو، عملکرد نوآوری ۱۳۱ کشور بر اساس ۸۰ شاخص مختلف که در دو گروه کلی تحت عنوان شاخص‌های ورودی نوآوری (از جمله زیرساخت، پیچیدگی بازار، پیچیدگی کسب و کار، سرمایه انسانی و پژوهشی و چارچوب نهادی) و شاخص‌های خروجی نوآوری (خروجی‌های دانشی و فناورانه و خروجی‌های خلاقانه) طبقه‌بندی شده‌اند، مورد بررسی قرار گرفته است؛ که در گزارش «GII 2020»، با نزول ۶ پله‌ای نسبت به گزارش سال قبل یعنی «GII 2019»، در رده ۶۷ قرار گرفته است.^۲ ایران هم از منظر شاخص‌های ورودی نوآوری (۴ پله افت) و هم شاخص‌های خروجی نوآوری (۳ پله افت)، نسبت به سال قبل با افت نسبی مواجه بوده است. تفاوت قابل ملاحظه بین جایگاه شاخص‌های ورودی و خروجی نوآوری (عملکرد بسیار مطلوب‌تر شاخص‌های خروجی نوآوری در مقایسه با شاخص‌های ورودی نوآوری)، بیانگر کارایی نسبی سرمایه‌گذاری‌های نوآورانه و خروجی مطلوب این سرمایه‌گذاری‌ها در ایران است. بررسی دقیق‌تر زیرشاخص‌های هفت‌گانه نشان می‌دهد که بهترین عملکرد در زمینه سرمایه انسانی و پژوهش بوده و ضعیف‌ترین عملکرد، به مؤسسات و نهادها اختصاص دارد. البته قابل ذکر است که ایران در بین ۱۰ کشور منطقه آسیای میانه و جنوبی

2. world intellectual property organization

2. Innovation Input Sub-Index

3. Innovation Output Sub-Index

4. GLOBAL INNOVATION INDEX 2020

5. https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020.pdf

رتبه دوم را کسب کرده است.

علی‌رغم اینکه سالهای متمادی از اولین تلاش‌های ایران برای دستیابی به صنعت مدرن می‌گذرد و سرمایه‌گذاری فراوانی از محل درآمدهای نفتی، پس‌اندازهای بخش خصوصی و یا استقراض خارجی، در این مسیر انجام شده، اما هنوز کشور به جایگاه قابل قبولی در صنعت دست نیافته است (مهدوی و محمدلو، ۱۳۹۷: ۱). برای برنامه‌ریزی به منظور توسعه صنعتی باید تنگناهای اساسی در این بخش شناخته شود. این شناخت بدون داشتن تصویری واقعی از عملکرد بخش صنعت امکان‌پذیر نیست. ناهنجاری‌های رفتاری بخش صنعت در مجموعه اقتصاد کشور از دو حوزه متفاوت ناشی می‌شود. نخست از کندی مناسبات درونی بخش صنعت رنج می‌برد و دوم از ناهماهنگی‌های محیط پیرامون خود. برآیند کارکردها، متقابلاً بر عملکرد نامطلوب بخش صنعت دارای آثار تشدید شونده است. اصلی‌ترین عاملی که می‌تواند به انتظام درونی بخش کمک نموده و نیروها و منابع را از تقابل، تکرار و تناقض در مجموعه رهایی بخشد، حاکمیت راهبردها و سیاستهای از پیش طراحی شده است. سیاست صنعتی، مجموعه مناسبات و عوامل و نهادهای سازنده بخش را در انتظامی نظام‌مند همسویی بخشیده و می‌تواند به شدت از آثار منفی احتمالی محیط کاسته و در نهایت به عنوان محرک اقتصاد قابلیت نظام‌آفرینی به آن ببخشد (نبوی و ملایری، ۱۳۸۵: ۲۱). در این راستا مقام معظم رهبری با هوشمندی وضعیت صنعت کشور را ملاحظه و از ابعاد مختلف قوتها و ضعفهای آن را بررسی نموده و براساس آن سیاستهای کلی نظام در حوزه صنعت را تدوین و ابلاغ نموده و در زمانها و مکانهای مختلف بر رشد و گسترش آن تأکید فراوان داشته است. اهمیت این مسأله به اندازه‌ای است که ۶۱ بند سیاستی مربوط به صنعت، در سیاستهای کلی نظام جمهوری اسلامی ایران توسط مقام معظم رهبری ابلاغ شده است. جایگاه رفیع سیاستهای کلی نظام در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و سپردن تعیین و نظارت بر حسن اجرای آنها به بالاترین مقام کشور یعنی مقام معظم رهبری (بر اساس بند اول و دوم اصل یکصد و دهم قانون اساسی)، بستر مناسبی برای انتظام بخشی به فرآیندهای اجرا و تقنین در جهت اهداف و آرمان‌هاست (غلامی و بهادری جهرمی، ۱۳۹۲).

بنابراین با توجه به اهمیت استراتژیک بخش صنعت در رشد و توسعه اقتصادی کشور و با وجود روشنگری‌های مقام معظم رهبری در خصوص لزوم رشد و توسعه صنعت و تولید داخلی، توجه به منویات ایشان در این حوزه ضرورت بسیاری دارد. لذا این پژوهش به دنبال این موضوع است که پی به بیشترین تأکیدات مقام معظم رهبری پیرامون صنعت برد. در این راستا، پرسش اصلی پژوهش بدین

صورت مطرح می‌شود: اهم موضوعات و مفاهیم مورد بحث در منویات مقام معظم رهبری مرتبط با بخش صنعت مربوط به چه موضوعاتی است؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

در این بخش مروری بر مبانی نظری پژوهش پیرامون صنعت شده و در ادامه پژوهش‌هایی که از نظر نوع روش‌شناسی با پژوهش حاضر مطابقت دارند ارائه گردیده است.

معادل واژه صنعت در انگلیسی (Industry) به معنای ساختن است. فعالیت صنعتی به فعالیت‌هایی اطلاق می‌گردد که موجب تغییر فیزیکی یا شیمیایی مواد و اجسام شده و در نهایت منجر به تولید محصولات جدید می‌گردد. برای ایجاد این تغییر ممکن است از ابزار و ماشین‌آلات مختلف نیز استفاده شود. (صادقی شاهدانی و همکاران، ۱۴۰۰: ۳۱۲).

واژه صنعت از ریشه عربی صنع به مفهوم آفریدن و ساختن گرفته شده است. از نظر پورتر^۱ (۱۹۸۰)، صنعت عبارتند از است از گروه شرکت‌هایی که محصولات آنها جایگزین نزدیکی برای هم هستند. در یک طبقه‌بندی صنایع به سه گروه «صنایع دستی» با فناوری ساده سنتی، «صنایع ماشینی» با فناوری نوین و «صنایع پیشرفته» با فناوری پیشرفته تقسیم می‌شود. در طبقه‌بندی دیگری، صنایع به دو گروه صنایع سبک و سنگین تقسیم شده‌اند (غلامحسین پورانوری، ۱۳۹۷).

نظریه‌های صنعتی شدن

در این بخش دو دیدگاه نظری رقیب در مورد توسعه و صنعتی شدن بررسی می‌شود: دیدگاه ساختارگرا و دیدگاه نولیبرال. هریک از این دو دیدگاه در زمانهای مختلف نفوذ قابل توجهی در تفکر توسعه داشته‌اند. محور اصلی تضاد بین دو دیدگاه، نقشی است که دولت باید در توسعه اقتصادی ایفا کند. به نظر ساختارگراها دولت باید در کلیه فعالیتهای اقتصادی مشارکت فعالانه‌ای داشته باشد تا بتواند بر مسائل عقب‌ماندگی اقتصادی فائق آید اما نولیبرالها نقش عمده را در این رابطه به بازار واگذار می‌کنند (قادری، ۱۳۷۷).

نظریه ساختارگرایی

نوع خاص نظریه توسعه که بر بحثهای مربوط به مسائل جهان سوم از اواخر دهه ۱۹۴۰ تا اوایل

¹ Industry

² Porter

دهه ۱۹۶۰ مسلط بود با عنوان ساختارگرایی معروف شده است. همانگونه که از این واژه بر می آید این نظریه با ساختارهای اجتماعی و اقتصادی اساسی سروکار دارد و توسعه اقتصادی را مستلزم تغییراتی در این ساختارها می بیند. از بسیاری جهات، ساختارگرایی فرزند زمان خود بود. رکود بزرگ دهه ۱۹۳۰ و پذیرش عقاید کینز^۱ در انگلستان و ایالات متحده، اعتقاد سستی به بازار آزاد را تضعیف کرده بود. نقش محوری بسیار بیشتری در اداره اقتصاد به دولت داده می شد و به عنوان عامل عمده در فائق آمدن بر موانع ساختاری برای رشد اقتصادی در نظر آورده می شد. دولتهای جهان سوم نیز به صورت محوری، جهت فائق آمدن بر مسائل بسیار عظیم عقب ماندگی اقتصادی دیده می شدند. فقط در صورتی که دولت یک نقش فعال ایفا می کرد، صنعتی شدن و یک نرخ شدیداً افزایش یافته انباشت سرمایه که برای توسعه اقتصادی ضروری و اساسی تلقی می شد، قابل دسترس بود. اینکه دولتها دقیقاً چه نقشی را باید ایفا می کردند از یک کشور به کشور دیگر تفاوت می کرد (همان: ۲۵۳ و ۲۵۴).

نظریه نولیبرالیسم

رویکردهای ساختارگرا نسبت به مسئله توسعه اقتصادی از اواسط دهه ۱۹۶۰ مورد حمله فزاینده قرار گرفت. کمی قبل از آغاز دهه ۱۹۸۰، ساختارگرایی به وسیله نولیبرالیسم، به عنوان نظریه راست آیین مسلط توسعه، جایگزین شده بود. نو- لیبرالها این نظر ساختارگرایی را که شرایط غالب در جهان سوم، ضرورت توسعه «یک نظریه» اقتصادی خاص را ایجاب می کند، رد می کنند. در عوض آنها به اعتبار عام بعضی اصول اقتصادی اعتقاد دارند. نو لیبرالها اعتقاد دارند که اگر دولتها در بازار دخالت و مقررات کنترلی را اعمال کنند، مردم بیشتر وقت خود را وقف تلاش برای به دست آوردن قدرت و موقعیتهای ممتازی می کند که به آنها امکان بهره بردن از آن مقررات کنترلی را بدهد. آنها به طور فزاینده‌ای از فعالیتهای تولیدی به فعالیتهای غیرتولیدی تغییر وضعیت خواهند داد و این نشانگر هدر رفتن منابع است. این امر اصطلاحاً به "اجاره طلبی" معروف است زیرا سودی که به دلیل داشتن موقعیتی ویژه می تواند کسب شود در اصطلاح اقتصاددانان، "اجاره بهای انحصاری" نامیده می شود (قادری، ۱۳۷۷: ۲۵۸).

پیشینه تجربی پژوهش

با توجه به بررسی‌های انجام شده، پژوهش دقیقی با عنوان تحلیل منویات مقام معظم رهبری در

¹ Keynes

حوزه صنعت دیده نشده است، اما پیرامون نوع روش تحقیق استفاده شده در این پژوهش و منویات مقام معظم رهبری در سایر حوزه‌ها آثاری وجود دارد که در قالب جدول ذیل مرتب‌ترین آنها به اختصار اشاره شده است.

جدول ۱. پیشینه پژوهش

ردیف	عنوان پژوهش	سال	محقق/محققان	روش و اهم نتایج
۱	تحلیل محتوای سخنرانی‌های نوروزی مقام معظم رهبری در سال‌های ۱۳۹۲-۱۴۰۰	۱۴۰۰	سمعی اصفهانی و اله دادی	روش پژوهش: تحلیل محتوای کمی و کیفی. یافته‌ها: در بازه پنج سال موردنظر، محور اصلی مباحث رهبری در سخنرانی‌های آغازین هر سال مسائل اقتصادی بوده است و به طور خاص رویکرد «اقتصاد مقاومتی» بر مسأله اصلی سیاست خارجی ایران، یعنی برجام و ضرورت دشمن شناسی بویژه درخصوص نحوه تعامل با آمریکا و اروپا تاکید کرده اند.
۲	تحلیل راهبردهای مرتبط با نخبگان براساس دیدگاه‌های مقام معظم رهبری	۱۴۰۰	سیدی و قدیر زاده	روش پژوهش: تحلیل محتوا. یافته‌ها: بسیاری از نظرات راهبردی و مهم مقام معظم رهبری از قبیل تولید علم، تولید فکر و ... در سند راهبردی کشور در امور نخبگان لحاظ نشده است و ضروری است که در سیاست‌های کلی کشور در امور نخبگان که در مجمع تشخیص مصلحت نظام در حال تدوین است مورد توافق قرار گیرد.
۳	راهبردهای اتحاد جهان اسلام با ابتدای بر دیدگاه‌های مقام معظم رهبری	۱۳۹۸	رجبی	روش تحقیق: روش ترکیبی (روش تحلیل محتوا و SWOT). یافته‌ها: مقام معظم رهبری طی سالیهای گذشته راهبردهایی را برای برطرف کردن نقاط ضعف، بهره‌گیری بیشتر از نقاط قوت و تبدیل تهدیدات به فرصتها بیان داشته‌اند که از ویژگی‌هایی همچون

واقع‌گرایی همراه با آرمان‌گرایی و عمل‌گرایی همراه با رویکرد انتقادی نسبت به وضع موجود، در آن مشاهده می‌شود که در این مقاله ۱۳ مورد آن اشاره شده است.				
روش تحقیق: تحلیل محتوا یافته‌ها: آمریکا به دنبال مذاکره غیرمشروط با جمهوری اسلامی ایران برای تحمیل خواسته‌هایش است و در زمینه روابط هم به رابطه مشروط می‌اندیشد که در شرایط فعلی نه مذاکره و نه رابطه با آمریکا، ضررش بیشتر از سودش است.	ودادی و رسولی	۱۳۹۸	تحلیل محتوای دیدگاه مقام معظم رهبری (آیت الله خامنه‌ای) پیرامون "ارتباط با آمریکا" در بازه زمانی ۱۳۶۵-۱۳۶۸	۴
روش پژوهش: تحلیل محتوای کیفی یافته‌ها: الگوی شایستگی فرماندهان مراکز آموزش عالی/دانشگاهی ارتش ج.ا شامل ۵ حوزه‌ی شایستگی‌های اعتقادی و اخلاقی، ارزشی، شناختی، عملکردی و رفتاری، مشتمل بر ۱۲ زیر مقوله و ۶۱ مفهوم منبعث از اندیشه فرماندهی معظم کل قوا شناسایی و طراحی گردید.	مرادی آیدیشه و همکاران	۱۳۹۷	الگوی شایستگی فرماندهی از منظر فرماندهی معظم کل قوا	۵
روش پژوهش: تحلیل محتوا یافته‌ها: فرهنگ تحول از شش مقوله اصلی تشکیل شده است: فرصت‌گرایی، تحول‌گرایی، انسان‌گرایی، معنویت‌گرایی، شایسته‌گرایی و وحدت‌گرایی، توسعه این ابعاد فرهنگی می‌تواند به ارتقای اثربخشی و موفقیت طرح‌های تحول سازمانی در راستای راهبردهای آینده سازمان‌های دفاعی یاری رساند.	عسگری و همکاران	۱۳۹۷	ارائه الگوی فرهنگ تحول گرا در نیروهای مسلح ج.ا. بر مبنای بیانات فرماندهی معظم کل قوا (مد ظله العالی)	۶
روش پژوهش: تحلیل محتوا یافته‌ها: در شاخص‌های بهداشت و	خیرگو و دهقان	۱۳۹۶	تبیین مفهوم نظام سلامت از دیدگاه مقام معظم رهبری: پژوهش کیفی	۷

<p>سلامت از منظر مقام معظم رهبری ۱۸ شاخص کلیدی به دست آمده که مضمون ند از : تولید ملی، پیشروی کار، ابتکار علمی، توسعه و پیشرفت و...</p>			<p>بر مبنای تحلیل محتوا</p>	
<p>روش پژوهش: تحلیل محتوای کمی- تحلیل ارزشیابی یافته‌ها: شاخص نگرش مقام معظم رهبری در مورد فضای مجازی عدد ۰,۰۹ به دست آمده است که نشان دهنده نگرش مثبت و ضعیف مقام معظم رهبری نسبت به فضای مجازی است. یعنی هر چند این فضا یک فرصت است اما از بیانات ایشان استنباط می‌شود که تهدیدات فضای مجازی برای جامعه ما بیشتر از فرصت‌هایش می‌باشد.</p>	<p>الوندی و سلیمانی</p>	<p>۱۳۹۵</p>	<p>تحلیل ارزشیابی بیانات رهبر معظم انقلاب در مورد فضای مجازی پس از تشکیل شورای عالی فضای مجازی</p>	<p>۸</p>
<p>روش پژوهش: تحلیل محتوای کیفی یافته‌ها: تلاش در راستای گسترش، توسعه و تبادل علم، بهره‌گیری از علم در راستای خدمت به ارزشهای اسلامی و انسانی، تاکید بر جنبه‌های ارزشی علم و دانش، لزوم همراهی علم، ایمان، اخلاق و جهاد، توجه به دین به عنوان بهترین مشوق علم از موضوعاتی که توجه به مدیریت علمی کشور از دیدگاه مقام معظم رهبری نشان می‌دهد.</p>	<p>عبدی</p>	<p>۱۳۹۵</p>	<p>بررسی مدیریت علمی کشور از دیدگاه مقام معظم رهبری</p>	<p>۹</p>

با بررسی و مرور پیشینه تجربی می‌توان نتیجه گرفت که روش مناسبی که برای تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی، از جمله بیانات مقام معظم رهبری، بکار گرفته شده است؛ روش تحلیل محتوا می‌باشد که در پژوهش حاضر نیز مورد استفاده قرار گرفته است. ولی از نقطه نظر موضوعی؛ در خصوص تحلیل بیانات مقام معظم رهبری در خصوص صنعت پژوهشی یافت نشد، از این روی پژوهش حاضر

براي نخستين بار سعي کرده تا منويات مقام معظم رهبري (مدظله‌العالی) پيرامون صنعت را استخراج و تحليل کند.

روش‌شناسي تحقيق

اين پژوهش از منظر مباني فلسفي، تفسيرى؛ از نظر نوع هدف، توسعه‌اي-راهبردي و از نظر ماهيت، توصيفي - تحليلي از نوع تحليل محتوا است که به صورت آميخته (کيفي: تحليل محتوا-کمي: آمار توصيفي) به تجزيه و تحليل منويات مقام معظم رهبري پيرامون صنعت پرداخته است. به منظور گردآوري اطلاعات؛ از منابع کتابخانه‌اي داخلي براي تدوين مباني نظري و پيشينه تحقيق استفاده شده است و متن بيانات امام خامنه‌اي (مد ظله‌العالی) به عنوان اسناد و مدارک مورد مطالعه و بررسي قرار گرفته است. جامعه آماري شامل بيانات مقام معظم رهبري از سال ۱۳۳۸ تا ۱۴۰۰ است که جامعه و نمونه بر هم منطبق مي‌باشد. براي تجزيه و تحليل اطلاعات از روش تحليل محتوي استقرائي استفاده شده است. در اين مرحله گزاره‌ها و مضامين کليدي از بيانات مقام معظم رهبري استخراج و کدگذاري شده و سپس به صورت کدگذاري باز و محوري طبقه‌بندي گرديد و سپس تحليل آماري توصيفي جهت تعيين ميزان اهميت آنها صورت گرفت.

شکل ۲. مراحل اجرایی انجام پژوهش

پروتکل گردآوری بیانات مرتبط با صنعت

معیارها و بندهای تمیزدهنده بیانات مرتبط و غیرمرتبط با صنعت:

۱. هر جایی که به صورت مستقیم در خصوص صنعت صحبت شده است و کلید واژه صنعت در آنجا به کار برده شده است شناسایی و منویات آن استخراج گردیده و مورد بررسی قرار گرفته است. حتی اگر از بیمه به عنوان صنعت بیمه نام برده شده باشد منویه آن در نظر گرفته شده است. صنعت هسته‌ای، صنعت نفت و گاز به همین ترتیب.
۲. در بسیاری از منویات به صورت کلی در خصوص بهره‌وری یا ارزش افزوده صحبت شده است ولی به بحث ارزش افزوده بخش صنعت یا بهره‌وری بخش صنعت اشاره‌ای نشده است؛ یا قابل رهگیری و ردیابی نمی‌باشد که منظور از بهره‌وری یا ارزش افزوده در آن منویه خاص، مربوط به صنعت بوده است؛ بنابراین در این موارد این منویات به عنوان منویات مرتبط با بخش صنعت در نظر گرفته نشده است. ولی در بعضی از بیانات به صورت

مستقیم در خصوص ارزش افزوده صنعت یا بهره‌وری صنایع صحبت شده است که این موارد به صورت مستقیم مرتبط با مطالعه حاضر بوده و مورد بررسی قرار گرفته است، هرچند حتی اگر آن منویه به طریقی مربوط به مسائل مربوط به عوامل صنعت و نه صرفاً صنعت نیز باشد در این گزارش لحاظ شده است.

۳. در بعضی از منویات و بیانات به صورت کلی در خصوص تولید و تولید ملی یا داخلی صحبت شده است در صورتی که به صورت مستقیم اشاره‌ای به تولیدات صنعتی نشده است و ممکن است منظور تولیدات کشاورزی و غیره بوده باشد؛ بنابراین در این خصوص نیز اگر نتوانیم بر اساس مطالب قبل و بعد از آن منویه به صورت غیرمستقیم به تولیدات صنعتی برسیم نیز این موارد در بیانات این مطالعه لحاظ نشده است. ولی در بعضی از موارد با مطالعه بیانات قبل یا بعد از بیانیه مذکور می‌توان تشخیص داد که منظور از تولید، تولیدات صنعتی بوده است در این خصوص آن منویه مورد بررسی قرار گرفته و در مطالعه لحاظ شده است.

۴. در بعضی از موارد در خصوص تولید صحبت شده است و اشاره‌ای به تولیدات صنعتی نشده است ولی با کمی دقت متوجه می‌شویم که این بیانات در جمع تولیدکنندگان صنعتی بوده است. مثلاً در بازدید از گروه ایران خودرو یا گروه مپنا در این خصوص نیز با در نظر گرفتن محل دیدار یا سخنرانی می‌توان تشخیص داد و به این نکته پی برد که منظور از تولید، تولیدات صنعتی بوده است و بیانات این سخنرانی به عنوان بیانات مرتبط با صنعت در مطالعه حاضر لحاظ شده و مورد بررسی قرار گرفته است.

۵. در خصوص علم و فناوری نیز اگر به صورت مستقیم به بحث علم و فناوری در صنایع پرداخته شده باشد که مرتبط با موضوع مطالعه حاضر بوده و بیانات آن لحاظ شده است؛ در غیر اینصورت اگر به صورت کلی در خصوص علم و فناوری صحبت شده باشد و قابل ردیابی نباشد که منظور علم و فناوری در صنعت بوده است، این موارد نیز به عنوان بیانات مرتبط با صنعت در نظر گرفته نشده است.

۶. در خصوص بحث دانش بنیان نیز شبیه موارد فوق، در بسیاری از موارد به صورت کلی در خصوص اقتصاد دانش بنیان صحبت شده است که به صورت مستقیم مرتبط با صنعت نمی‌باشد؛ بنابراین این بیانات در مطالعه حاضر مورد بررسی قرار نمی‌گیرد؛ اما در بعضی از موارد ملاحظه می‌گردد که به صورت مستقیم پیرامون صنایع دانش بنیان صحبت شده است

که این موارد حتماً مرتبط با مطالعه حاضر بوده و بیانات آن به عنوان بیانات مرتبط با صنعت لحاظ گردیده است.

۷. در خصوص فضای کسب و کار نیز شبیه بند ۶، اگر به صورت کلی در خصوص فضا و محیط کسب و کار صحبت شده باشد و رویکردی صرفاً اقتصادی و مرتبط با مدیریت مالی، اقتصادی و تجاری باشد آن بیانات به عنوان بیانات مرتبط با صنعت در نظر گرفته نشده است؛ ولی اگر به بحث فضای کسب و کار صنایع و محیط‌های صنعتی اشاره شده باشد که این بیانات کاملاً مرتبط بوده و مورد بررسی قرار گرفته است.

۸. در خصوص سرمایه‌گذاری نیز اگر مربوط به بنگاه‌های صنعتی باشد یا مستقیم و غیرمستقیم منویه رهبری در مورد صنعت یا یکی از عوامل و زیرساخت‌های صنعتی باشد در این مطالعه لحاظ شده است اما اگر به صورت مستقیم پیرامون سرمایه‌گذاری در صنعت صحبت نشده باشد و یا سرمایه‌گذاری در سایر بخش‌های اقتصادی همچون کشاورزی، حمل و نقل، معدن، نفت و گاز، محیط زیست، علم و ... باشد این بیانات مورد بررسی قرار نگرفته است.

۹. در خصوص بخش خصوصی و تعاونی‌ها در اکثر موارد به نقش این دو نهاد در اقتصاد و صنایع پرداخته شده است که این بیانات مورد بررسی قرار گرفته است و مرتبط با مطالعه حاضر می‌باشد؛ اما اگر در بیانات خاصی به صورت کلی راجع به تعاونی‌ها یا بخش خصوصی صحبت شده باشد آن منویات لحاظ نشده است.

بنابراین با در نظر گرفتن بندهای پروتکل فوق، به این جمع‌بندی می‌رسیم که بر هیچ‌کسی پوشیده نیست که مواردی از قبیل تولید ملی، بهره‌وری، ارزش افزوده، سرمایه‌گذاری، فضای کسب و کار و ... جزو موارد مهم در فضای اقتصادی و صنعتی کشورمان می‌باشند؛ اما با توجه به اینکه در مطالعه حاضر به صورت اختصاصی به بخش صنعت پرداخته شده است. بنابراین بیاناتی مورد بررسی قرار گرفته که بیشترین مشابهت و نزدیکی با این بخش را داشته باشند و از گردآوری بیانات کلی صرف‌نظر شده است. بنابراین ضروری است جهت جلوگیری از سوءگیری و جهت‌گیری‌های خاص ذهنی، قبل از بررسی و مطالعه این مقاله، بندهای این پروتکل را مطالعه کرده و مدنظر قرار دهید. بدین منظور که

^۱ البته اگر سرمایه‌گذاری در صنعت این بخش‌ها مدنظر باشد مثل صنایع نفت و گاز، صنعت کشاورزی و ... در این صورت حتماً لحاظ شده است.

شفاف‌سازی و روشن شود که منظور از بیانات مرتبط با بخش صنعت چه مواردی را شامل می‌شود و چه مواردی را شامل نمی‌شود.

یافته‌های پژوهش

گام اول: ابر مفهومی پژوهش و گردآوری بیانات

ابر مفهومی از کلید واژه‌هایی که برای جست‌وجوی پیشرفته و عمیق مطالب استفاده می‌گردد، تشکیل شده است؛ لذا در این مطالعه با توجه به اینکه به دنبال بررسی بیانات مرتبط با بخش صنعت بوده‌ایم؛ از کلیدواژه‌های مطابق شکل ۱ استفاده کردیم. همچنین برای اطمینان از کامل بودن واژه‌ها از اصطلاحات ۱۰- تولیدات صنعتی ۱۱- خدمات صنعتی ۱۲- رقابت‌پذیری صنعت ۱۳- سرمایه‌گذاری در صنعت ۱۴- بخش خصوصی در صنعت ۱۵- بخش تعاونی در صنعت ۱۶- بخش عمومی- غیردولتی ۱۷- صنایع کوچک و متوسط ۱۸- کارخانه‌ها، کارگاه‌ها و بنگاه‌های صنعتی ۱۹- مردم و صنعت ۲۰- صنایع روستایی ۲۱- صنایع تبدیلی ۲۲- صنایع مادر و صنایع بزرگ ۲۳- صنایع بالادستی و پایین دستی ۲۴- صنعت و دانشگاه ۲۵- زنجیره تولید ۲۶- زنجیره ارزش نیز استفاده گردید.

شکل ۱. ابر مفهومی تحقیق

پس از جستجوی دقیق و عمیق کلیدواژه‌ها در پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای (مدظله العالی)، بیاناتی که به دست آمد، با اعمال پروتکل پژوهش و حذف بیانات مشابه و تکراری، به ترتیب زمانی دسته‌بندی شدند.

گام دوم: استخراج گزاره‌ها و احصاء مضامین کلیدی

در این بخش بر اساس بیانات و منویات گردآوری شده (۱۵۰ منویه - سخنرانی)، گزاره‌های کلیدی و پرمفهوم (۴۶۸ جمله) استخراج گردید و سپس از روی گزاره‌ها، مضامین پرمفهوم و معنی‌دار احصاء گردید (بالغ بر ۷۱۷ مضمون کلیدی). به دلیل حجم بالا و گسترده گزاره‌ها و مضامین، در جدول ۲، بخشی از گزاره‌ها و مضامین کلیدی احصاء شده به همراه دیدار و زمان دیدار صورت گرفته، به عنوان نمونه آورده شده است.

جدول ۲. احصاء عبارات کلیدی از جملات کلیدی مربوط به بیانات بخش صنعت

زمان	دیدار/ مکان	مضامین کلیدی	گزاره‌ها
۱۳۳۸، ۱۳۳۹، ۱۳۴۰، ۱۳۴۱	بیانات در دیدار اقدشار مختلف مردم	<p>✓ راه اندازی صنعت مستقل و متکی به استعداد و علم و تجربه متخصصین داخلی</p> <p>✓ حضور و ایمان مردم ابزار و وسیله اصلی تحقق استقلال صنعت</p>	<p>اگر بخواهیم کشور را آباد و استعدادهای فراوان کشاورزی را در کشور رایج و صنعت مستقل و متکی به استعداد و علم و تجربه متخصصین داخلی را راه بیندازیم و علم و تحقیق را در دانشگاه‌ها توسعه داده و رفاه عمومی را در کشور تا اعماق روستاها به پیش ببریم و نیز معنویت و اخلاق و احکام قرآنی و اسلامی را بطور کامل در تمام شئون کشور پیاده و محقق کنیم حضور و ایمان مردم ابزار و وسیله اصلی تحقق این خواسته هاست.</p>

زمان	دیدار / مکان	مضامین کلیدی	گزاره‌ها
۱۳۷۸/۰۹/۰۱	دیدار اقشار مختلف مردم با رهبر انقلاب در حسینیه جدیدالتأسیس امام خمینی (ره)	<p>✓ لزوم توجه به برخوردار شدن از استقلال صنعتی</p> <p>✓ استقلال صنعتی کشور یکی از لازمه‌های دستیابی به خودکفایی اقتصادی</p>	<p>ما باید از لحاظ اقتصادی به طور کامل مستقل شویم و ملت ما بتواند بنا بر تشخیص خود صنعت و کالای مورد نیاز خویش را با استفاده از منابع و امکانات کشور در داخل تولید و ایجاد کرده و به تدریج با ابتکار، تلاش و قوت مدیریت کشور به سمت آزادی و استقلال کامل اقتصادی که مقدمه آن استقلال سیاسی است حرکت کند.</p>
۱۳۷۸/۰۲/۱۵	بیانات در دیدار جمعی از کارگران و معلمان	<p>✓ تأکید به انجام تحقیقات برای پیشبرد صنعت</p> <p>✓ تأکید به ابتکار و نوآوری برای پیشبرد صنعت</p> <p>✓ تلاش برای افزایش کمیت تولیدات صنعتی</p> <p>✓ تلاش برای افزایش کیفیت تولیدات صنعتی</p>	<p>شرط دیگر این است که در محیط کار و تلاش اقتصادی کشور، ابتکار وجود داشته باشد. من عرض می‌کنم چه خوب است کارخانه‌هایی که در کشور ما وجود دارد؛ چه آنهایی که در اختیار دولت است و چه آنهایی که در اختیار مردم است - امروز تعداد زیادی از واحدهای تولیدی در اختیار مردم و مال خود مردم است - یک مقدار از درآمدشان را برای تحقیق، برای پیشبرد کار و برای کیفیت بخشیدن به کالای تولیدیشان صرف کنند. چرا ما باید بنشینیم که دیگری در اروپا، یا در یک گوشه دیگر دنیا تحقیقی بکند و ما از او یاد بگیریم؟! مگر ما کمتر از آنها هستیم؟! مگر ما کمتر می‌فهمیم؟! پس باید تحقیقات کنند، ابتکار کنند، تولید را جلو ببرند، صنعت را جلو ببرند، تولید را از لحاظ کیفیت و کمیت بالا ببرند. این هم یک شرط؛ ابتکار داشتن و نوآوری.</p>

گام سوم: دسته‌بندی موضوعی عبارات کلیدی بیانات

در این مرحله به دسته‌بندی موضوعی مجموعه مضامین کلیدی احصاء شده (بر اساس درجه تشابه و نزدیکی مفاهیم مضمون کلیدی موردنظر) در دو سطح خرد و کلان می‌پردازیم. بدین شکل که ۷۱۷ مضامین کلیدی مربوطه از نظر تشابه مفهومی در ۳۰۱ دسته خرد و در نهایت در ۴۵ دسته کلان طبقه‌بندی موضوعی گردید، که به دلیل حجم گسترده و طولانی بودن جدول اصلی، بخشی از جدول مذکور و نحوه دسته‌بندی انجام شده، به صورت ذیل ارائه شده است.

جدول ۳. دسته بندی موضوعی بیانات بخش صنعت

ردیف	دسته بندی کلان	دسته بندی خرد	مضامین کلیدی	دیدار/ مکان	زمان
۱	حرکت به سمت استقلال صنعتی در راستای خودکفایی اقتصادی	ضرورت برخوردار شدن کشور از صنعت مستقل	راه اندازی صنعت مستقل و متکی به استعداد و علم و تجربه متخصصین داخلی	بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم	۱۳/۳/۱۳۸۱
۲			تأکید بر اداره صنعت به دست خودمان در کنار یادگیری از علم و اندوخته‌های صنعتی کشورهای دیگر	بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم	۱۳۷/۰۹/۰۶
۳			لزوم توجه به تولیدات داخلی صنعتی با اتکای به توانمندی‌های داخلی و بدون کمک دیگران	بیانات در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی	۱۳۸۵/۰۳/۲۹
۴			ضرورت اتکاء به فکر و توانمندی‌های داخلی در جهت استقلال صنعت	بیانات در بازدید از توانمندی‌های صنعت	۱۳۹۰/۰۱/۰۹
۵			تأکید بر لزوم استقلال صنعتی به عنوان شرط ورود و رقابت در بازار	صنعت خودروسازی	

ردیف	دسته بندی کلان	دسته بندی خرد	مضامین کلیدی	دیدار/ مکان	زمان
۶			لزوم توجه به برخوردار شدن از استقلال صنعتی	دیدار اقشار مختلف مردم با رهبر انقلاب در حسینیه جدیدالتأسیس امام خمینی(ره)	۱۰/۰۹/۱۳۳۸
۷			لزوم تقویت صنایع داخلی کشور	دیدار اعضای شورای عالی اشتغال با رهبر انقلاب	۱۸/۰۲/۱۳۸۱
۸			تأکید بر لزوم پیشرفت کشور ایران در صنعت و دانش و سود آن برای دنیا، بویژه دنیای اسلام	بیانات در دیدار جمعی از مهندسان	۰۵/۰۱/۱۳۸۱
۹		خودکفایی و استقلال صنعت با اتکاء به مردم	رسیدن به خودکفائی و فعال شدن صنعت در پرتو فداکاری و استقامت مردم	دیدار اقشار مختلف مردم با رهبر انقلاب	۳۰/۰۸/۱۳۸۱
۱۰			تحقق صنعت مستقل با حضور و ایمان مردم	بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم	۱۸/۰۳/۱۳۸۱
۱۱		تحرك هر چه بیشتر صنعت با اتکاء به سیاست‌های اقتصاد مقاومتی	اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی از طریق تحرك و تلاش مضاعف در بخش صنعت به منظور خروج اقتصاد کشور از رکود	دیدار مسئولان نظام با رهبر انقلاب	۱۷/۰۳/۱۳۸۱
۱۲		تقویت صنعت داخل توسط وزارت صنعت	روان‌سازی کار صنایع کشور توسط وزارت صنایع	بیانات در دیدار مسئولان نظام	۳۰/۰۸/۱۳۸۱

ردیف	دسته بندی کلان	دسته بندی خرد	مضامین کلیدی	دیدار/ مکان	زمان
۱۳	مدیریت دانش و فناوری در راستای توسعه زنجیره ارزش	عملیاتی کردن چرخه تبدیل دانش به یافته‌های علمی، به فناوری و فناوری به صنعت در بخش‌های گوناگون	همکاری دولت و دانشگاه در زمینه شکل‌گیری چرخه ایده علمی تا مصرف از طریق همکاری دولت و دانشگاه	دیدار جمعی از اساتید دانشگاه‌ها با رهبر انقلاب	۲۰/۰۶/۱۳۹۰ ۲۰/۰۶/۱۳۹۱
۱۴			عملیاتی کردن چرخه دانش به یافته‌های علمی به فناوری، فناوری به صنعت در صنعت هسته ای	بیانات در دیدار نخبگان و استعداد‌های برتر علمی	۲۵/۰۷/۱۳۹۷
۱۵			عملیاتی کردن چرخه دانش به یافته‌های علمی به فناوری، فناوری به صنعت در هوافضا		
۱۶			عملیاتی کردن چرخه تبدیل دانش به یافته‌های علمی، به فناوری و فناوری به صنعت در بخش‌های گوناگون		
۱۷			عملیاتی کردن چرخه دانش به یافته‌های علمی به فناوری، فناوری به صنعت در علوم زیستی		
۱۸			عملیاتی کردن چرخه دانش به یافته‌های علمی به فناوری، فناوری به صنعت در زیست فناوریها		

ردیف	دسته بندی کلان	دسته بندی خرد	مضامین کلیدی	دیدار/ مکان	زمان
۱۹			عملیاتی کردن چرخه دانش به یافته‌های علمی به فناوری، فناوری به صنعت در ساخت داروهای نوترکیب		
۲۰			تشکیل دادن و دنبال کردن زنجیره‌های تخصصی با برنامه‌ی عملیاتی و نقشه‌ی راه (یعنی از تولید علم، فناوری، طراحی و مهندسی تا ساخت تجهیزات، ماشین‌آلات، تأمین مواد اولیه، تولید محصول، بازاریابی، توزیع)	بیانات در دیدار جمععی از تولیدکنندگان، کارآفرینان و فعالان اقتصادی	۱۳۹۸/۰۸/۲۸
۲۱	تأکید بر لزوم اتصال و پیوند علم و فناوری و صنعت		کار و تلاش به منظور پیوند علم و صنعت و فناوری	بیانات در مراسم تفیذ حکم ریاست جمهوری	۱۳۸۶/۰۵/۱۲
۲۲			تأکید بر لزوم اتصال علم به فناوری، فناوری به صنعت، و صنعت به توسعه‌ی کشور	بیانات در دیدار زائترین و مجاورین حرم مطهر رضوی	۱۳۸۵/۱۰/۰۱
۲۳			توصیه اکید به جدی گرفتن ارتباط علم با فناوری	بیانات در دیدار اساتید دانشگاه‌ها	۱۳۹۳/۰۶/۰۱
۲۴			پیشرفت صنعت با اتکا تولید علم و فناوری	بیانات در دیدار جمعی از نخبگان و برگزیدگان علمی	۱۳۹۰/۰۷/۰۳

ردیف	دسته بندی کلان	دسته بندی خرد	مضامین کلیدی	دیدار/ مکان	زمان	
۲۵		بهره‌گیری از رشد علم، صنعت و فناوری برای حل مشکلات داخلی	استفاده از فرصت‌های موجود آمده از رشد علم، صنعت و فناوری در داخل کشور برای حل مشکلات	بیانات در دیدار مردم گرمسار	۱۳۸۰/۰۷/۲۱	
۲۶			تکمیل زنجیره علم و فناوری یعنی ایده و فکر، علم، فناوری، تولید و بازار	بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیأت دولت	۱۳۹۲/۰۶/۲۰	
۲۷			تأکید بر شکل‌گیری کامل چرخه ایده علمی تا مصرف	وجود آمدن یک منظومه، چرخه و سلسله‌ی زنجیره‌وار از تولید اندیشه‌ی علمی و ایده‌ی علمی تا تشکیل یک مجموعه‌ی ذهنی علمی، آمدن به میدان فناوری و صنعت، آمدن به بازار و تبدیل به محصول	بیانات در دیدار نخبگان جوان	۱۳۹۰/۰۷/۲۱
۲۸			پیش‌رفت در زمینه شکل‌گیری زنجیره‌ی علم، فناوری، تولید محصول و تجاریسازی (یعنی تولید دانش، تبدیل آن به فناوری و محصول، و ارائه به بازار تجارت جهانی و تولید ثروت برای کشور)	بیانات در حرم مطهر رضوی در آغاز سال نود	۱۳۹۰/۰۱/۰۱	

ردیف	دسته بندی کلان	دسته بندی خرد	مضامین کلیدی	دیدار/ مکان	زمان
۲۹			<p>بوجود آمدن و کار بر روی چرخه پدید آمدن یک فکر در ذهن یک نخبه یا یک نابغه، تا تحویل آن به مرکز علمی و فعالیت علمی روی آن و تبدیل این فکر به یک علم یا به شاخه‌ای از یک علم، تا عبور از این مرحله و رفتن به میدان فناوری و به عرصه آمدن فناوران و نخبگان فناوری و صنعتی بر روی این یافته‌ی علمی، و در نهایت مسئله‌ی تجاری کردن</p>	<p>بیانات در دیدار نخبگان جوان</p>	۱۳۸۹/۰۷/۱۴
۳۰			<p>تأکید بر توجه به تجاری سازی یافته‌های علمی و صنعتی در جهت تولید ثروت</p>	<p>دیدار جمعی از اساتید دانشگاهها با رهبر انقلاب</p>	۱۳۹۰/۰۶/۰۲
۳۱		تأکید بر تجاری‌سازی یافته‌های علمی و صنعتی	<p>تأکید بر توجه دستگاه‌های مسئول کشور به تجاری کردن از ابتدای کار- یعنی از مرحله تعریف پروژه‌ی علمی و پروژه‌ی صنعتی تا تجاری سازی و بازاریابی آن</p>	<p>بیانات در دیدار نخبگان و استعداد‌های برتر علمی</p>	۱۳۹۰/۰۷/۲۵
⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮

ردیف	دسته بندی کلان	دسته بندی خرد	مضامین کلیدی	دیدار/ مکان	زمان
۷۰۹	ترویج و توسعه قطعه‌سازی	راه‌اندازی نهضت قطعه‌سازی	تأکید بر لزوم راه افتادن نهضت قطعه‌سازی در کشور در شرایط تحریم	سخنرانی تلویزیونی رهبر انقلاب به مناسبت عید قربان	۱۳۹۹/۰۵/۱۰
۷۱۰			تأکید بر توجه به نهضت قطعه‌سازی و رجوع به این مراکز جهت ساخت قطعه موردنیاز	بیانات در ارتباط تصویری با جلسه هیئت دولت	۱۳۹۹/۰۶/۰۲
۷۱۱		جهش تولید از طریق قطعه‌سازی به عنوان یکی از حوزه‌های پیشرو	انتقاد از مشکلات قطعات و کمبود قطعه به عنوان یکی از موانع جهش تولید	بیانات در ارتباط تصویری با مجموعه‌های تولیدی	۱۳۹۹/۰۶/۱۷
۷۱۲		ترویج قطعه‌سازی از طریق برگزاری نمایشگاه مختلف	تأکید بر توجه به مسئله و حوزه قطعه‌سازی به عنوان یکی از حوزه‌های پیشرو در جهش تولید	بیانات در دیدار جمعگی از تولیدکنندگان، کارآفرینان و فعالان اقتصادی	۷۸۷/۰۸/۱۳ ۱۳۹۸/۰۸/۱۳
۷۱۳		انتقال توانایی مهندسی و فناوری از صنایع نظامی به صنایع مختلف از جمله خودرو، نفت، فضایی	انتقال توانایی‌های مهندسی و فناوری بسیار بالای دستگاه‌ها و صنایع نظامی به دستگاه‌ها غیرنظامی در مورد بخش‌های گوناگون	بیانات در دیدار جمعگی از تولیدکنندگان، کارآفرینان و فعالان اقتصادی	۷۸۷/۰۸/۱۳ ۱۳۹۸/۰۸/۱۳
۷۱۴	انتقال توانایی و فناوری از صنایع نظامی به غیرنظامی	انتقال توانایی‌های مهندسی و فناوری بسیار بالای دستگاه‌ها و صنایع نظامی به دستگاه‌ها غیرنظامی از جمله در مورد خودرو	انتقال توانایی‌های مهندسی و فناوری بسیار بالای دستگاه‌ها و صنایع نظامی به دستگاه‌ها غیرنظامی از جمله در مورد خودرو	بیانات در دیدار جمعگی از تولیدکنندگان، کارآفرینان و فعالان اقتصادی	۷۸۷/۰۸/۱۳ ۱۳۹۸/۰۸/۱۳
۷۱۵			انتقال توانایی‌های مهندسی و فناوری بسیار بالای دستگاه‌ها و صنایع نظامی به دستگاه‌ها غیرنظامی از جمله در مورد خودرو	بیانات در دیدار جمعگی از تولیدکنندگان، کارآفرینان و فعالان اقتصادی	۷۸۷/۰۸/۱۳ ۱۳۹۸/۰۸/۱۳

ردیف	دسته بندی کلان	دسته بندی خرد	مضامین کلیدی	دیدار/ مکان	زمان
۷۱۶			انتقال توانایی‌های مهندسی و فناوری بسیار بالای دستگاه‌ها و صنایع نظامی به دستگاه‌ها غیرنظامی از جمله در مورد نفت		
۷۱۷			انتقال توانایی‌های مهندسی و فناوری بسیار بالای دستگاه‌ها و صنایع نظامی به دستگاه‌ها غیرنظامی از جمله در مورد مسائل فضایی		

گام چهارم: تحلیل کمی بیانات مرتبط با صنعت

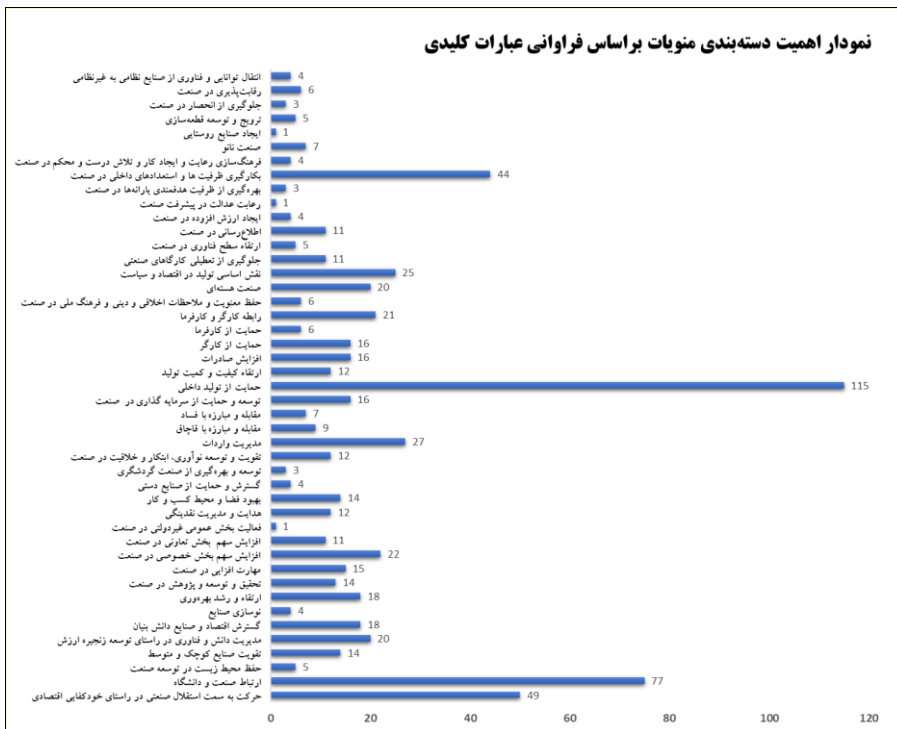
در این مرحله به منظور پی بردن به اهم موضوعات بیانات مقام معظم رهبری پیرامون صنعت، جدول فراوانی و ضرایب اهمیت مقوله‌های اصلی ارائه شده است. همچنین نمودار میله‌ای میزان اهمیت این موضوعات ترسیم شده است.

جدول ۴. تحلیل آماری بیانات بخش صنعت

ردیف	دسته‌بندی موضوعی عبارات کلیدی بیانات مرتبط با صنعت	فراوانی	وزن (درصد)
۱	حرکت به سمت استقلال صنعتی در راستای خودکفایی اقتصادی	۴۹	۷
۲	مدیریت دانش و فناوری در راستای توسعه زنجیره ارزش	۲۰	۳
۳	حفظ محیط زیست در توسعه صنعتی	۵	۱
۴	تقویت صنایع کوچک و متوسط	۱۴	۲
۵	ارتباط صنعت و دانشگاه	۷۷	۱۱
۶	گسترش اقتصاد و صنایع دانش بنیان	۱۸	۳
۷	نوسازی صنایع	۴	۱
۸	ارتقاء و رشد بهره‌وری	۱۸	۳
۹	تحقیق و توسعه و پژوهش در صنعت	۱۴	۲
۱۰	مهارت افزایی در صنعت	۱۵	۲
۱۱	افزایش سهم بخش خصوصی در صنعت	۲۲	۳

ردیف	دسته‌بندی موضوعی عبارات کلیدی بیانات مرتبط با صنعت	فراوانی	وزن (درصد)
۱۲	افزایش سهم بخش تعاونی در صنعت	۱۱	۲
۱۳	فعالیت بخش عمومی غیردولتی در صنعت	۱	۰
۱۴	هدایت و مدیریت نقدینگی	۱۲	۲
۱۵	بهبود فضا و محیط کسب و کار	۱۴	۲
۱۶	گسترش و حمایت از صنایع دستی	۴	۱
۱۷	توسعه و بهره‌گیری از صنعت گردشگری	۳	۰
۱۸	تقویت و توسعه نوآوری، ابتکار و خلاقیت در صنعت	۱۱	۲
۱۹	مدیریت واردات	۲۷	۴
۲۰	مقابله و مبارزه با قاچاق	۹	۱
۲۱	مقابله و مبارزه با فساد	۷	۱
۲۲	توسعه و حمایت از سرمایه‌گذاری در صنعت	۱۶	۲
۲۳	حمایت از تولید داخلی	۱۱۵	۱۶
۲۴	ارتقاء کیفیت و کمیت تولید	۱۲	۲
۲۵	افزایش صادرات	۱۶	۲
۲۶	حمایت از کارگر	۱۶	۲
۲۷	حمایت از کارفرما	۶	۱
۲۸	رابطه کارگر و کارفرما	۲۱	۳
۲۹	حفظ معنویت و ملاحظات اخلاقی و دینی و فرهنگ ملی در صنعت	۶	۱
۳۰	صنعت هسته‌ای	۲۰	۳
۳۱	نقش اساسی تولید در اقتصاد و سیاست	۲۵	۳
۳۲	جلوگیری از تعطیلی کارگاه‌های صنعتی	۱۱	۲
۳۳	ارتقاء سطح فناوری در صنعت	۵	۱
۳۴	اطلاع‌رسانی در صنعت	۱۱	۲
۳۵	ایجاد ارزش افزوده در صنعت	۴	۱
۳۶	رعایت عدالت در پیشرفت صنعت	۱	۰
۳۷	بهره‌گیری از ظرفیت هدفمندی یارانه‌ها در صنعت	۳	۰
۳۸	بکارگیری ظرفیت‌ها و استعدادها داخلی در صنعت	۴۴	۶
۳۹	فرهنگ‌سازی رعایت و ایجاد کار و تلاش درست و محکم در صنعت	۴	۱
۴۰	صنعت نانو	۷	۱

ردیف	دسته‌بندی موضوعی عبارات کلیدی بیانات مرتبط با صنعت	فراوانی	وزن (درصد)
۴۱	ایجاد صنایع روستایی	۱	۰
۴۲	رقابت‌پذیری در صنعت	۶	۱
۴۳	جلوگیری از انحصار در صنعت	۳	۰
۴۴	ترویج و توسعه قطعه‌سازی	۵	۱
۴۵	انتقال توانایی و فناوری از صنایع نظامی به غیرنظامی	۴	۱
	جمع	۷۱۷	۱۰۰

نمودار ۱. نمودار میله‌ای دسته‌بندی موضوعی منویات بر اساس فراوانی مضامین کلیدی

همانطور که در جدول و نمودار ۱ ملاحظه می‌کنید، دسته‌بندی مربوط به «حمایت از تولید داخلی» بیشترین فراوانی (۱۱۵ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۱۶/۱ درصد) را به خود اختصاص داده است و در رده‌های با اهمیت بعدی موضوعات «ارتباط صنعت و دانشگاه» (۷۷ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۱۰/۸ درصد)، «حرکت به سمت استقلال صنعتی در راستای خودکفایی اقتصادی» (۴۹ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۶/۸ درصد)، «بکارگیری ظرفیت‌ها و استعدادها داخلی در صنعت»

۴۴) مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۶/۱ درصد)، «مدیریت واردات» (۲۷ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۳/۸ درصد)، «تقویت و گسترش تحقیق و توسعه، پژوهش، نوآوری، ابتکار و خلاقیت در صنعت» (۲۵ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۳/۵ درصد)، «تبیین نقش اساسی تولید در اقتصاد و سیاست» (۲۵ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۳/۵ درصد)، «افزایش سهم بخش خصوصی در صنعت» (۲۲ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۳/۱ درصد)، «رابطه کارگر و کارفرما» (۲۱ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۲/۹ درصد)، «مدیریت دانش و فناوری در راستای توسعه زنجیره ارزش» (۲۰ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۲/۸ درصد)، «صنعت هسته‌ای» (۲۰ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۳ درصد)، «گسترش اقتصاد و صنایع دانش بنیان» (۱۸ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۳ درصد) و «ارتقاء و رشد بهره‌وری» (۱۸ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۳ درصد) قرار می‌گیرند. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بیشترین تأکیدات مقام معظم رهبری (۶۷/۲ درصد) در بیانات مربوط به صنعت پیرامون ۱۳ موضوع کلان مذکور می‌باشد. سایر دسته‌بندی‌ها که از فراوانی و ضرایب اهمیت کمتری برخوردارند مضمون‌اند از: «توسعه و حمایت از سرمایه‌گذاری در صنعت» (۱۶ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۲/۲ درصد)، «افزایش صادرات» (۱۶ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۲/۲ درصد)، «حمایت از کارگر» (۱۶ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۲/۲ درصد)، «مهارت‌افزایی در صنعت» (۱۵ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۲/۱ درصد)، «تقویت صنایع کوچک و متوسط» (۱۴ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۲ درصد)، «بهبود فضا و محیط کسب و کار» (۱۴ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۲ درصد)، «هدایت و مدیریت تقدینگی» (۱۲ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۱/۷ درصد)، «ارتقاء کمی و کیفی تولید» (۱۲ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۱/۷ درصد)، «افزایش سهم بخش تعاونی در صنعت» (۱۱ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۱/۵ درصد)، «جلوگیری از تعطیلی کارگاه‌های صنعتی» (۱۱ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۱/۵ درصد)، «مقابله و مبارزه با قاچاق» (۹ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۱/۳ درصد)، «مقابله و مبارزه با فساد» (۷ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۱ درصد)، «حمایت از کارفرما» (۶ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۰/۸ درصد)، «حفظ معنویت و ملاحظات اخلاقی و دینی و فرهنگ ملی در صنعت» (۶ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۰/۸ درصد)، «رقابت‌پذیری در صنعت» (۶ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۰/۸ درصد)، «حفظ محیط‌زیست در توسعه صنعت» (۵ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۰/۷ درصد)، «ارتقاء سهم فناوری در صنعت» (۵ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۰/۷ درصد)، «ترویج و

توسعه قطعه‌سازی» (۵ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۰/۷ درصد)، «نوسازی صنایع» (۴ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۰/۶ درصد)، «نوسازی صنایع» (۴ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۰/۶ درصد)، «گسترش و حمایت از صنایع دستی» (۴ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۰/۶ درصد)، «ایجاد ارزش افزوده در صنعت» (۴ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۰/۶ درصد)، «فرهنگ‌سازی رعایت و ایجاد کار و تلاش درست و محکم در صنعت» (۴ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۰/۶ درصد)، «انتقال توانایی و فناوری از صنایع نظامی به غیرنظامی» (۴ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۰/۶ درصد)، «توسعه و بهره‌گیری از صنعت گردشگری» (۳ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۰/۴ درصد)، «بهره‌گیری از ظرفیت هدفمندی یارانه‌ها در صنعت» (۳ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۰/۴ درصد)، «جلوگیری از انحصار در صنعت» (۳ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۰/۴ درصد)، «فعالیت بخش عمومی غیردولتی در صنعت» (۱ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۰/۱ درصد)، «رعایت عدالت در پیشرفت صنعت» (۱ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۰/۱ درصد) و «ایجاد و توسعه صنایع روستایی» (۱ مضمون از ۷۱۷ مضمون کلیدی-۰/۱ درصد).

در زیر برخی از موضوعات کلان به صورت مبسوط‌تر توضیح داده شده است:

حمایت از تولید داخلی

در مجموعه بیانات مقام رهبری پیرامون بخش صنعت، ۱۱۵ بار به موضوع حمایت از تولید داخل پرداخته شده است؛ که بیشترین تأکیدات در خصوص حمایت، همکاری و تلاش قوای سه‌گانه بویژه قوه مجریه از تولید داخل و اقتصاد و کار سالم می‌باشد. اهتمام به شناسایی و رفع موانع تولید در جهت حل مسائل و مشکلات اقتصادی (از جمله تورم، رفاه مردم و رونق صادرات)، ایجاد زمینه، بستر و زیرساخت‌ها برای رشد تولید، استفاده از ظرفیت صندوق توسعه ملی به منظور رونق و حمایت مالی از تولید ملی، حمایت از کالای ایرانی توسط فعالان اقتصادی، کارگران و سرمایه‌گذاران، حمایت از مصرف کالای ایرانی توسط مردم، ترویج محصولات تولید داخل به کمک صدا و سیما، بهره‌گیری از ظرفیت تولیدات داخلی کشور برای تأمین امکانات و ملزومات مناطق سیل زده، تقویت و حمایت از تولید ملی از طریق ابتکار در مدیریت‌ها و ایجاد نگرش‌های صحیح مدیریتی از اهم موارد مورد اشاره در بیانات مقام معظم رهبری می‌باشد. همچنین در مجموعه احکام سیاست‌های کلی مرتبط با صنعت، ۴۹ حکم در خصوص حمایت از تولید داخلی احصاء شده است؛ مانند: حمایت از تولید محصولات با ماهیت راهبردی مورد نیاز مصارف عمومی و بخش تولید کشور، اولویت دادن به تأمین مواد مورد نیاز صنایع

داخلی کشور با تأکید اجرای بند ۳ سیاست‌های کلی معدن، اولویت دادن به تأمین مواد مورد نیاز صنایع داخلی کشور، حمایت از تولید صنعتی مسکن.

ارتباط صنعت و دانشگاه

در مجموعه بیانات مقام رهبری پیرامون بخش صنعت، ۷۷ بار به موضوع ارتباط و تعامل صنعت و دانشگاه پرداخته شده است؛ که بیشترین تأکیدات در خصوص ضرورت ارتباط میان صنعت و دانشگاه می‌باشد. فواید اتصال صنعت و دانشگاه هم برای صنعت و هم برای دانشگاه از موارد با اهمیت بعدی به شمار می‌آید. تشکیل گروه‌های پژوهشی در واحدهای صنعتی، اهتمام به راه‌اندازی دفتر ارتباط علم و صنعت، ایجاد اشتغال از طریق ارتباط صنعت و دانشگاه، لزوم همکاری مسئولین صنعت، بخش خصوصی و دولت جهت همکاری صنعت و دانشگاه، اعطای مشوق برای اتصال صنعت و دانشگاه، حل مسائل صنعت از طریق انجام پایان‌نامه‌های دانشگاهی و اعطای فرصت مطالعاتی به اساتید برای حضور در مراکز صنعتی از دیگر موارد مورد تأکید در بیانات مقام معظم رهبری می‌باشد. همچنین در مجموعه احکام سیاست‌های کلی مرتبط با صنعت، ۱۶ حکم در خصوص ارتباط صنعت و دانشگاه احصاء شده است. که از مهمترین موضوعات مورد اشاره در این احکام می‌توان به ایجاد تحول در ارتباط میان نظام آموزش عالی، تحقیقات و فناوری با سایر بخش‌ها (از جمله صنعت) با تأکید بر افزایش سهم علم و فناوری در اقتصاد و درآمد ملی، تنظیم رابطه متقابل تحصیل با اشتغال و متناسب‌سازی سطوح و رشته‌های تحصیلی با نقشه جامع علمی کشور، تنظیم رابطه متقابل تحصیل با اشتغال و متناسب‌سازی سطوح و رشته‌های تحصیلی با نیازهای تولید و اشتغال اشاره کرد.

ارتقاء و رشد بهره‌وری

در مجموعه بیانات مقام رهبری پیرامون بخش صنعت، ۱۸ بار به موضوع ارتقاء و رشد بهره‌وری در صنعت پرداخته شده است؛ که از مهمترین این موضوعات می‌توان به بحث ارتقاء بهره‌وری نیروی کار پرداخت که در راستای تحقق این مهم توجه به آموزش و ارتقای آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، و ایجاد زمینه برای ابتکارات کارگران را ضروری دانسته‌اند. ایشان ضمن انتقاد از پایین بودن بهره‌وری کشور و الزام به ارتقاء بهره‌وری در کارخانه‌ها، بر بهبود بهره‌وری از طرق استفاده حداکثری و بهینه از زمان، منابع و امکانات موجود، کاهش هزینه‌های تولید، کاهش ریخت و پاش و اسراف، انجام کار علمی تأکید داشته‌اند. از طرفی افزایش بهره‌وری بنگاه‌های تولیدی واگذار شده به بخش خصوص توسط این بخش را ضروری دانسته‌اند و در نهایت بر ارتقاء سهم بهره‌وری در رشد اقتصادی کشور تأکید داشته‌اند.

همچنین در مجموعه احکام سیاست‌های کلی مرتبط با صنعت، ۴۵ حکم در خصوص ارتقاء و رشد بهره‌وری احصاء شده است. که از مهمترین موضوعات مورد اشاره در این احکام می‌توان به افزایش بهره‌وری با تأکید بر استقرار نظام تسهیم منافع حاصل از بهره‌وری (از طریق حداکثرسازی ارزش افزوده و منافع ناشی از سرمایه‌های مادی با تأکید بر اقتصاد دانش پایه؛ استقرار سازوکارهای انگیزشی در نظام پرداخت‌ها در بخش عمومی و بنگاهی؛ استقرار بودجه‌ریزی عملیاتی؛ بهبود فرآیند تخصیص منابع کشور براساس منافع اقتصادی و اجتماعی؛ اصلاح قوانین، مقررات، روشها، ابزارها و فرآیندهای اجرایی؛ اولویت توانمندسازی نیروی کار در کلیه برنامه‌های حمایتی) پرداخت.

تقویت و گسترش تحقیق و توسعه، پژوهش، نوآوری، ابتکار و خلاقیت در صنعت

در مجموعه بیانات مقام رهبری پیرامون بخش صنعت، ۲۵ مورد به موضوع تقویت و گسترش تحقیق و توسعه، پژوهش، نوآوری، ابتکار و خلاقیت در صنعت پرداخته شده است؛ که از مهمترین این موضوعات می‌توان به تکیه بر نوآوری و ابتکار به منظور جهش در صنعت نفت و گاز و تأکید بر اهمیت پژوهش و تحقیق در پیشرفت علم و فناوری در صنعت نفت و گاز را نام برد. همچنین ایشان بر ابتکار و نوآوری و اتکاء به نگاه نو، فکر نو، تولید علم و فناوری و انجام پژوهش و تحقیق برای پیشبرد و پیشرفت صنعت کشور تأکید داشته و توجه به مسئله‌ی نوآوری و ابتکار و زیبایی در همه تولیدات کشور را ضروری خوانده‌اند و بر نوآوری در بخشهای مختلف کار از جمله در محیط کارگاه‌ها جهت حفظ استقلال کشور تأکید کرده‌اند و بر این باورند که حتی کارگر نوآور و خلاق در برتر و بالاتر شدن نتیجه کار تأثیر بسزایی دارد. همچنین در مجموعه سیاست‌های کلی نظام مرتبط با بخش صنعت، در ۲۸ حکم سیاستی به موضوع هدایت و تقویت تحقیق و توسعه و نوآوری‌ها پرداخته شده است؛ که هدایت و تقویت تحقیق و توسعه و نوآوری و زیربناهای مرتبط با آن (با هدف: ارتقاء کیفی و کمی تولید، بالا بردن درجه ساخت داخل تا محصول نهایی، حمایت از تجاری‌سازی فناوری محصول، بهره‌گیری از جذب و انتقال دانش فنی، بهره‌گیری از جذب و انتقال فناوری‌های روز، ایجاد نظام ملی نوآوری) از تأکیدات این احکام می‌باشد.

گسترش اقتصاد و صنایع دانش‌بنیان

در مجموعه بیانات مقام رهبری پیرامون بخش صنعت، ۱۸ بار در خصوص تولید و صنعت دانش‌بنیان صحبت شده است؛ که بیشترین تأکید در خصوص دانش بنیان کردن بخش‌های مهم و دارای اهمیت صنعت (نفت، گاز، تولید موتور و ...) در راستای اجرای اقتصاد مقاومتی می‌باشد. از دیگر موارد

با اهمیت می‌توان ایجاد و فعالیت شرکت‌های دانش‌بنیان جهت رفع نیازهای صنعت، تأکید بر درآمدزایی کشور از طریق صنایع دانش‌بنیان، تربیت نیروی ماهر و کارآمد در صنایع دانش‌بنیان، تأکید بر توجه به ابتکار در مجموعه‌های دانش‌بنیان، گسترش صنایع مرتبط با فناوری ارتباطات از طریق شرکتهای دانش‌بنیان نام برد. همچنین در مجموعه سیاست‌های کلی نظام مرتبط با بخش صنعت، در ۲۹ حکم سیاستی به موضوع اقتصاد و صنایع دانش‌بنیان پراخته شده است. که بیشترین تأکید در خصوص دانش‌بنیان نمودن صنایع پایین دستی و بالادستی نفت و گاز با تأسیس و تقویت شرکت‌های دانش‌بنیان برای طراحی، مهندسی، ساخت، نصب تجهیزات و انتقال فناوری به‌منظور افزایش خودکفایی می‌باشد. همچنین گسترش همکاری و تعامل فعال، سازنده و الهام بخش در حوزه علم و فناوری با کشورهای منطقه‌ای، جهان اسلام و جهانی و مراکز علمی و فنی معتبر منطقه‌ای و جهان اسلام و جهانی همراه با تحکیم استقلال کشور با تأکید بر توسعه صنایع مبتنی بر علوم و فناوری‌های جدید با اصلاح امر واردات و صادرات کشور نیز مورد تأکید قرار گرفته است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

صنعت و صنعتی شدن پدیده‌ای است که بیش از سه قرن از عمر آن نمی‌گذرد، ولی تأثیرات شگرفی بر انسان و محیط زندگی او گذاشته است. تجربه کشورهای توسعه یافته صنعتی نشان داده است که صنعتی شدن به عنوان نیروی محرکه برای توسعه و رشد کلیه بخش‌های اقتصادی و بافت‌های اجتماعی نقش ایفا کرده و در نهایت افزایش چشمگیر ارزش افزوده بخش صنعت در تولید ناخالص داخلی در کنار بسیاری از تحولات و تغییرات قابل توجه در عرصه سیاسی، اجتماعی و فرهنگی، همگی در زمره شاخص‌ترین دستاوردهای راهبردی توسعه صنعتی تلقی شود (اسزیمیا و ورسپاگن، ۲۰۱۱). در این راستا مقام معظم رهبری از دوران ریاست جمهوری خود، همواره به صنعت به عنوان یکی از زیربنایی‌ترین بخش‌های توسعه کشور توجه داشتند. ایشان بارها در دیدار با تولیدکنندگان و فعالان صنعتی، کارآفرینان و فعالان اقتصادی را افسران، و کارگران را رزمندگان با اخلاص و با صفای دفاع مقدس در مقابل جنگ اقتصادی خواندند و فرمودند:

«مسئولان پرتلاش با «ایجاد سند نقشه راهبردی صنعتی» و «مدیریت، هدایت، نظارت و حمایت

1. Simai & Verspagen

از توليد» مسير کاهش و رفع آسيبها و «شتاب گرفتن توليد، اشتغال و پيشرفت کشور» را با تلاش بيشتر ادامه دهند تا آثار اين روند در زندگي مردم نمايان شود. (ديدار توليدکنندگان و فعالان اقتصادي با رهبر انقلاب مورخ ۱۴۰۰/۱۱/۱۰).

در اين راستا نتايج پژوهش اصفهاني و اله دادی (۱۴۰۰) نشان داد در بازه سالهاي ۱۴۰۰-۱۳۹۲، محور اصلي مباحث رهبري در سخنراني آغازين هر سال مسائل اقتصادي بوده است و رهبر معظم انقلاب همواره بر موضوع اقتصاد و به طور خاص رويکرد «اقتصاد مقاومتي و حمايت از توليد داخلي» تأکيد کرده‌اند.

بنابراين به منظور شناخت بهتر ديدگاه مقام معظم رهبري در زمينه صنعت و فراهم شدن زمينه بهره‌گيري از نظريات ايشان در سياست‌هاي کلي بخش صنعت، در پژوهش حاضر اقدام به تحليل محتوای منويات آن مقام معظم در حوزه صنعت شده است و همانطور که نتايج تحليل محتوا نشان داد با توجه به کليد واژه‌هاي تشکيل دهنده عنوان پژوهش و با لحاظ کردن پروتکل گزارش، کليه بيانات مقام معظم رهبري از سال ۱۳۳۸ تا ۱۴۰۰ در خصوص صنعت استخراج گرديد که از بين ۴۵ دسته‌بندي کلان بيانات، دسته‌بندي مربوط به «حمايت از توليد داخلي» بيشترين فراواني را به خود اختصاص داده است و در رده‌هاي با اهميت بعدي موضوعات «ارتباط صنعت و دانشگاه»، «حرکت به سمت استقلال صنعتي در راستای خودکفای اقتصادي»، «بکارگيري ظرفيت‌ها و استعدادهاي داخلي در صنعت»، «مديريت واردات»، «تقويت و گسترش تحقيقات و توسعه، پژوهش، نوآوري، ابتکار و خلاقيت در صنعت» «تبیین نقش اساسي توليد در اقتصاد و سياست»، «افزايش سهم بخش خصوصي در صنعت»، «رابطه کارگر و کارفرما»، «مديريت دانش و فناوري در راستای توسعه زنجيره ارزش»، «صنعت هسته‌اي»، «گسترش اقتصاد و صنايع دانش بنیان» و «ارتقاء و رشد بهره‌وري» قرار می‌گيرند. بنابراين می‌توان نتيجه گرفت که بيشترين تأکيدات مقام معظم رهبري (۶۷/۲ درصد) در بيانات مربوط به صنعت پيرامون ۱۳ موضوع کلان مذکور می‌باشد. در مجموع می‌توان گفت منظومه ارائه شده توسط مقام معظم رهبري جامع و چند وجهي است و نياز است تا راهکارهاي اجرائي و عملياتي برای آنها تدوين و نظارت بر اجرائی آنها نيز در اسناد تمهيد شود. بنابراين با الهام گرفتن از اين بيانات و سرلوحه کار قرار دادن آنها می‌توان در زمينه صنعت، اقتصادي مقاوم‌تر، مردمی رضایتمندتر و در نهايت کشوري مقتدر و خودکفا و بي نياز از ديگر کشورها ساخت. در اين راستا پيشنهادهای مي‌گردد سياستگذاران و مجريان بخش صنعت قبل از هرگونه برنامه‌ريزي و اقدام، دکترین، اهداف و سياستهای رهبر معظم انقلاب را مورد

توجه خاص قرار داده و بر اساس آن به سازماندهی، هماهنگی، هدایت و رهبری، پیاده‌سازی، اجرا و کنترل و نظارت برنامه‌ها اقدام نمایند تا اهداف متصور و دکترین نظام در بخش صنعت محقق گردد. همچنین با توجه به منویات مقام معظم رهبری به مسئولان بخشهای مختلف صنعت پیشنهاد می‌گردد با تعیین راهبردهای مناسب و هماهنگی نسبی با تحولات اقتصادی جهانی، به توانمندی‌های ملی خود توجه نمایند و برای گسترش سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارج در چارچوب برنامه توسعه صنعت و تجارت تلاش نمایند. هم‌منظور پیشنهاد می‌شود که راهبرد توسعه صنعت را با دید صادراتی تدوین نمایند و برای بازاریابی فرامرزی تلاش نمایند که این امر می‌تواند روند رشد و توسعه اقتصادی کشور را تداوم بخشد. همچنین در راستای تأکید مقام معظم رهبری بر اقتصاد مقاومتی و حمایت از تولید داخلی به مسئولان قوای سه‌گانه به خصوص قوه مجریه پیشنهاد می‌شود از تولید داخل حمایت کرده و به شناسایی و رفع موانع تولید در جهت حل مسائل و مشکلات اقتصادی اهتمام ورزند.

همچنین با در نظر داشتن اینکه بر پایه‌ی گزاره‌های حکمی یا قضایای مستخرج در پژوهش کیفی می‌توان فرضیه‌هایی راهبردی تدوین کرد برای پژوهش‌های آتی پیشنهاد می‌شود پژوهشهایی کمی با هدف آزمون این فرضیه‌ها انجام شود. همچنین پیشنهاد می‌گردد از طریق سنجش دوره‌ای مقوله‌های کلان و خرد به دست آمده در پژوهش حاضر، در قالب پژوهش‌های طولی، به رصد تغییرات این مقولات در بین دستگاه‌های اجرایی متولی در طول زمان پرداخته شود.

در پایان این تحقیق پژوهشگر لازم می‌داند به محدودیتها و مشکلاتی که در انجام این تحقیق با آنها مواجه بوده اشاره نماید. اولین محدودیت پیش‌روی پژوهشگر، کیفی بودن این تحقیق بود. با توجه به اینکه هیچ زیربنای تحقیقاتی قابل استنادی برای این پژوهش وجود نداشت و پژوهشگر نمی‌توانست از اطلاعات ثانویه استفاده کند، ناگزیر نیازمند جمع‌آوری اطلاعات اولیه بود که ناچاراً تمام آنها را که شامل منویات مقام معظم رهبری در طی سالهای ۱۳۶۰ تا ۱۴۰۰ بود به شیوه بسیار زمانبر گردآوری نمود. همچنین حجم اندک تحقیقات انجام شده در این زمینه سبب عدم توانایی پژوهشگر در استفاده از دانش پیشین به عنوان سکویی برای پیشبرد تحقیق شد.

منابع

- الوندی، محمد؛ سلیمانی، ندا (۱۳۹۵). تحلیل ارزشیابی بیانات رهبر معظم انقلاب در مورد فضای مجازی پس از تشکیل شورای عالی فضای مجازی. مطالعات رسانه ای، ۱۱(۳۲-۳۳)، ۵۷-۴۱.
- حسنوند، علی (۱۴۰۱). رابطه پیچیدگی اقتصادی و رقابت‌پذیری صادرات با نابرابری درآمد در ایران، رساله دکتری دانشگاه رازی، دانشکده علوم اجتماعی و تربیتی.
- خامنه‌ای، سیدعلی، بیانات و سخنرانی‌ها و سیاست‌های ابلاغی، برگرفته از آرشیو سایت دفتر حفظ و نشر آثار، قابل دسترسی در: WWW.Khamenei.ir
- خیرگو، منصور؛ دهقان، حبیب (۱۳۹۶). تبیین مفهوم نظام سلامت از دیدگاه مقام معظم رهبری: پژوهشی کیفی بر مبنای تحلیل محتوا. پژوهش در دین و سلامت، ۴(۱)، ۷۸-۶۶.
- رجبی، هادی (۱۳۹۸). راهبردهای اتحاد جهان اسلام با ابتنای بر دیدگاه‌های مقام معظم رهبری، پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام، ۹(۳)، ۸۵-۶۱.
- سمیعی اصفهانی، علیرضا؛ اله دادی، نفیسه (۱۴۰۰). تحلیل محتوای سخنرانی‌های نروزی مقام معظم رهبری در سال‌های ۱۳۹۲-۱۴۰۰. پژوهش‌های معاصر انقلاب اسلامی، ۳(۸)، ۲۱-۵۲.
- سلیمی فر، مصطفی؛ نروزی، روح اله؛ مطهری، محب اله (۱۳۸۸). سنجش توسعه صنعتی و توسعه منطقه ای استانهای خراسان رضوی، جنوبی و شمالی، پژوهشنامه اقتصادی، ۹(۴)، ۱۷۵-۱۹۶.
- سیدی، سیدمهدی؛ قدیرزاده، غفت (۱۴۰۰). تحلیل راهبردهای مرتبط با نخبگان براساس دیدگاه‌های مقام معظم رهبری، فرهنگ و ارتقای سلامت، ۵(۱)، ۱۱-۵.
- شریف زادگان، محمدحسین؛ نورایی، همایون (۱۳۹۴). بررسی تحولات صنعت و توسعه صنعتی در ایران به منظور آسب شناسی توسعه صنعتی ایران، پژوهشنامه تاریخ اجتماعی و اقتصادی، ۴(۱)، ۳۷-۶۰.
- صادقی شاهدانی، مهدی؛ رجبی، سجاد؛ شریفی زارچی، مجتبی (۱۴۰۰). الگوهای توسعه و حمایت از بخشهای صنعتی ایران با ملاحظاتی زیست محیطی، انرژی، اشتغال و تولید، پژوهشها و سیاست‌های اقتصادی، ۲۹(۹)، ۳۵۵-۳۱۱.
- عبدی، فریدون (۱۳۹۵). بررسی مدیریت علمی کشور از دیدگاه مقام معظم رهبری، دهمین کنگره پیشگامان پیشرفت تهران

- عسگری، ناصر؛ خیراندیش، مهدی؛ بارانی، صمد؛ لطفی جلال آبادی، مصطفی (۱۳۹۷). ارائه الگوی فرهنگ تحول‌گرا در نیروهای مسلح ج.ا. بر مبنای بیانات فرماندهی معظم کل قوا (مدظله العالی). آینده پژوهشی دفاعی، ۳(۹)، ۸۵-۱۱۰.
- غلامحسین‌پور انوری، علی (۱۳۹۷). بررسی اقتصادی صنعت استان آذربایجان شرقی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم و فنون مازندران.
- غلامی، علی؛ بهادری جهرمی علی (۱۳۹۲). مفهوم، ماهیت و نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های کلی نظام، بررسی‌های حقوق عمومی، ۲(۱)، ۵۱-۷۰.
- مایکل پورتر (۱۹۸۰). استراتژی رقابتی تکنیک‌های تحلیل صنعت و رقبا، ترجمه مجید جهانگیری و عباس مهریوی (۱۳۹۶)، چاپ ششم، تهران: موسسه خدمات فرهنگی رسا.
- مرادی آیدیشه، شعبان؛ حسنقلی پور یاسوری، طهمورث؛ سیدجوادین، سیدرضا؛ خیراندیش، مهدی (۱۳۹۷). الگوی شایستگی فرماندهی از منظر فرماندهی معظم کل قوا. راهبردی آموزش در علوم پزشکی، ۱۱(۲)، ۱۴۲-۱۴۸.
- ناجی میدانی، علی اکبر؛ مهدوی عادل، محمدحسین؛ عربشاهی دلویی، مهدیه (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین صنعتی شدن و کارایی انرژی بخش صنعت در ایران، سیاست‌گذاری اقتصاد، ۷(۱۳)، ۲۷-۵۶.
- نبوی، سید مرتضی؛ ملایری، محمدحسین (۱۳۸۵). درآمدی بر سیاست‌گذاری صنعتی در ایران، مجلس و راهبرد، ۳(۲۱)، ۱۶-۴۴.
- ودادی، ثریا؛ رسولی، محمدرضا (۱۳۹۸). تحلیل محتوای دیدگاه مقام معظم رهبری (آیت الله خامنه‌ای) پیرامون "ارتباط با آمریکا" در بازه زمانی ۱۳۹۵-۱۳۳۸. مطالعات جامعه‌شناسی، ۱۱(۴۳)، ۱۴۷-۱۶۰.
- Ahmad, Z., & Yaseen, M. R. (2018). Moderating role of education on succession process in small family businesses in Pakistan. *Journal of Family Business Management*.
- Cant, R. G. (1968). "Change in Location of Manufacturing in New Zeland, an Application of Three Mode Factors". *New Zeland Geographer* 27: 38- 55.
- Linge, G. (1960). "The Concentration and Dispersion of Manufacturing in New Zealand". *Economic Geography* 36(4): 326-343
- Shahbaz, M. and Lean, H. H. (2011). "Does Financial Development Increase Energy Consumption? The Role of Industrialization and Urbanization in Tunisia". *Energy Policy* 40(13): 473-479.
- Szimai, A., & Verspagen, B. (2011). Manufacturing and economic growth in developing countries 1950- 2005. *UNU-MERIT Working Paper*. p. 17.
- Thompson, J. H. (1955). "A New Method for Measuring Manufacturing". *Annals of the Association of American Geographers* 45(4): 416-427.